

Legendes de Manlleu

Adaptació per a la Lectura Fàcil

Crèdits:

Text original: Torrent y Garriga, Domingo. ***Las Leyendas de mi pueblo***. Vic: Viuda de R. Anglada, 1902

Adaptació: Mercè Franquesa.

Il·lustracions: Les il·lustracions dels textos són extretes d'internet, si l'autor no identificat té algun inconvenient que ho faci saber a: lecturafacil@cobdc.org

EL POU DEL MAS DE L'ERM

Sortint de Manlleu cap a Torelló,
el primer camp que es troba a mà dreta
és l'anomenat La Pedrosa, que pertany al mas de l'Erm.
En una banda del camp hi ha un pou.
Aquesta llegenda explica com es va obrir aquest pou.

Els propietaris del mas de l'Erm,
eren uns honrats pagesos de bona posició,
que vivien allà mateix.
Tenien fama ben guanyada de caritatius,
perquè mai negaven l'almoina a qui anava a demanar-la.

Dos joves catalans, que no tenien l'accent de la Plana,
van arribar un dia fins allà demanant caritat.

Per casualitat, el cap de la família va obrir la porta,
i els va donar una almoina relativament gran,
però els va dir:
- No em dol pas l'almoina que us he donat,
ni les que em puguin demanar d'ara endavant;
però veig que sou joves i forts, i gaudiu de bona salut,
i vull donar-vos uns consells:

Mendicar és viciós,
i quan s'ha perdut la vergonya de demanar caritat,
ja no es vol treballar de manera honrada.

Hi ha joves forts que no tenen ganes de treballar i mendiquen.
La gent ho veu i no els vol ajudar.
Llavors no tenen res per menjar i poden arribar a ser criminals.
Jo us aconsello que treballeu.

- Senyor - va contestar un dels captaires -,
per a poder treballar, primer necessitem tenir una feina.
- Sí - va interrompre el propietari -,
però per tenir-la cal cercar-la... i voler fer-la.

- Vostè ens voldria donar feina? - van dir els dos nois.
- En aquesta l'època no hi ha feina al camp;
però... ¿quin ofici teniu?
- Tots dos hem acabat l'aprenentatge de paleta.
El propietari va reflexionar per un moment i va dir:
-¿Sabeu obrir un pou?
- N'hem obert diversos - van contestar.
- ¿Podeu construir un pou en el punt que jo us indiqui?
- Amb molt de gust -, van dir els dos nois.
- Doncs veniu amb mi.

I els tres se'n van anar cap al camp de La Pedrosa,
van examinar el terreny,
i quan van arribar a l'extrem nord del camp, el pagès va dir:
- Em sembla que aquest és el millor punt per a obrir el pou;
la roca està a poca profunditat, el camí i la casa també estan
molt a prop,
i no es perdrà gaire terra de cultiu.
Us deixo sols perquè examineu el terreny.
Després veniu a la casa i mirarem d'ajustar el tracte.

Mentre es faci el pou sereu els meus dispesers
i també us donaré taula, llit, eines i materials.
El propietari va marxar,
i els dos paletes es van quedar allà
fins que van acordar el preu que havien de demanar per
l'obertura del pou.

Al quart d'hora ja estaven altra vegada en presència del
propietari.

- Nosaltres creiem -, va dir un dels paletes,
que si hem de deixar un pou ben arreglat,
que tingui sempre aigua suficient per a l'abastament d'aquesta
casa, a més del menjar, llit i altres oferiments,
vostè haurà de pagar-nos cinquanta lliures barcelonines.

- Em sembla que són molts diners-, va contestar el propietari,
però com que prefereixo perdre jo,
perquè no està bé aprofitar-se del pobre,
accepto la vostra proposta:
podeu començar l'obra quan vulgueu.

A l'endemà van començar els treballs.

A l'hora de l'esmorzar ja havien trobat la roca.

- Bon negoci haurem fet! -, va exclamar un dels paletes,
si amb la facilitat que hem trobat la roca trobem l'aigua.

- Així serà - va contestar el seu company,
encara que hàgim de cridar al dimoni perquè ens ajudi.

I van començar a trencar la roca, però era una mica dura i
no cedia fàcilment al cop de pic,
ni les barrinades donaven grans resultats.

Amargats i enfadats, veient que avançaven poc en la seva obra,
no donaven cop de pic o de martell
que no anés acompanyat d'una blasfèmia o una paraula grollera.

Van passar tres dies treballant durament,
I l'aigua no apareixia per enlloc.
I ells treballant i renegant sempre, fins que,
després d'una blasfèmia horrible contra Déu i la Verge,
van escoltar una veu ronca que va dir:

-Abans sortirà foc, que aigua ! -

Esglaiats de terror, van fugir d'aquell lloc.

El sol es ponía cap a les muntanyes de Sant Bartomeu del Grau
i era l'hora que els obrers acabaven el jornal.

El propietari del mas *Erm* esperava a casa seva als constructors
del pou, i al cap d'una bona estona, veient que no venien,
va manar a un criat que els anés a buscar i no va trobar a ningú.
I ningú va entendre perquè havien marxat sense dir res,
com si haguessin desaparegut.

Uns dies després, el propietari va anar a Vic,
i a l'hostal va sentir parlar amb cert misteri
de dos joves paletes que havien mort a l'hospital.

Va pensar que podien ser els seus obrers,
i se'n va anar a trobar al director de l'asil
per saber què havia passat.
No anava equivocat.

El director li va dir que els nois, malalts de tant córrer
i de l'esglai que havien rebut,
havien anat a demanar allotjament a l'asil.
Estaven ben peneditos i es van confessar.
Dos dies després es van morir,
i van deixar un testament que declarava que no tenien cap bé
i suplicaven que se'ls enterrés cristianament.

El propietari del mas de l'*Erm* va dir al director de l'hospital:
- Aquests joves no van acabar l'obra que havien agafat a preu
fet,
però això no importa. Aquí té vostè les cinquanta lliures
barcelonines,
el preu convingut de l'obra, en sufragi per les seves ànimes.

Va donar aquesta suma al director,
i va marxar immediatament cap a Manlleu.

Llavors va cridar a dos paletes de la mateixa vila
perquè acabessin el pou
i al primer cop de pic va sortir tanta aigua en abundància
que des d'aquell dia no ha mancat mai més aigua
per a l'abastament de la casa en el Pou del mas *Erm*.

EL PONT DE SANT *MAMET* DE MANLLEU

Sobre el Torrent d'en Magí hi ha un pont
que uneix el passeig de Sant Joan
amb el carrer de la Cavalleria.
És un pont d'un sol arc, però no és recte,
fa un petit revolt, com si Hèrcules, amb la seva mà,
l'hagués volgut ensorrar i no hagués pogut.

Ningú sap qui el va construir ni quan.

Així és el pont de Sant Mamet.

La llegenda va passar en temps de bruixotes,

Quan es pactava fàcilment amb el diable.

En aquell temps, vivia en una modesta casa
del carrer del Comte la Maria, una noia molt bonica
i plena de virtuts.

Un jove de família molt rica es va enamorar
perdudament d'ella i va començar a festejar-la.

La Maria veia que la seva relació era impossible
perquè ella venia d'una casa molt humil
i hauria sigut un matrimoni molt desigual.

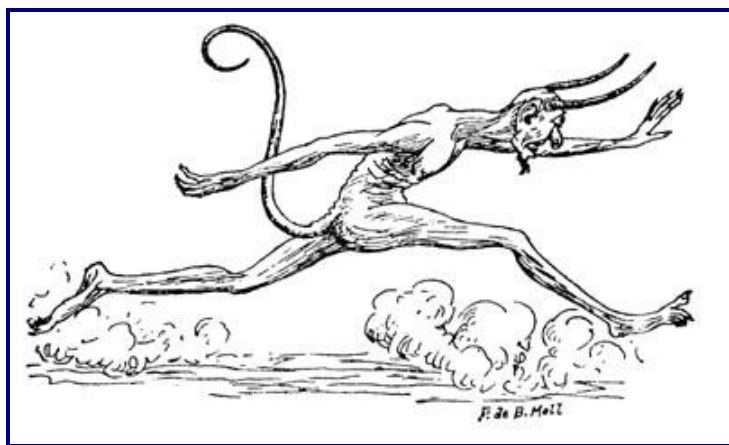
I com que aquell jove tenia fama de calavera i galant,
va desatendre sempre les seves súpliques amoroses.

El xicot estava desesperat perquè no podia aconseguir el seu objectiu.

Un dia se li va presentar un gentil cavaller, i li va dir que sabia que estimava la Maria.

Però també sabia que no volia casar-se amb ella, sinó que només la volia seduir.

- No m'ho negueu - va afegir el cavaller, que era ni més ni menys que el diable.

- No us ho retrec pas, he vingut a ajudar-vos.

Perquè vós sol no us en sortireu pas.

13

- ¿Què voleu de mi? - va demanar el jove.

Estic disposat a donar-vos tot el que em demaneu.

Avui no puc disposar de l'herència dels meus pares, però el dia que morin us la cediré, si m'ajudeu.

- No vull pas tantes riqueses - va replicar el cavaller.

Gaudiu d'aquest món mentre visqueu en ell, però vull que em doneu la vostra ànima quan us moriu.

El jove va accedir, i després el diable li va donar instruccions sobre com havia d'actuar per aconseguir el seu objectiu.

- Si ella no cedeix - va concloure el diable, caldrà fer servir la força, i jo us ajudaré, però podré tocar-la, doncs heu de saber que jo sóc el diable i la Maria està protegida per un escapulari de la Verge del Carme.

14

Després el jove va seguir els consells del diable.

Va anar a trobar a Maria i li va dir:

- Maria, no crec que puguis dubtar de l'amor que et tinc,
però els meus pares s'oposen al nostre matrimoni
perquè no tens fortuna,
però jo estic disposat a tot si tu accedeixes.

Fugirem una matinada,

i jo tindrè les coses preparades per casar-nos.

Una vegada siguem casats,

tot s'arreglarà amb els meus pares,

doncs sóc fill primogènit i m'estimen molt.

El xicot li va exposar tan bé el pla,
que la Maria va accedir.

A les tres de la matinada del dia convingut,
la Maria sortia tota sola de casa seva.

Els carrers estaven completament a les fosques.

Va passar per la baixada d'en Ferrer,

15

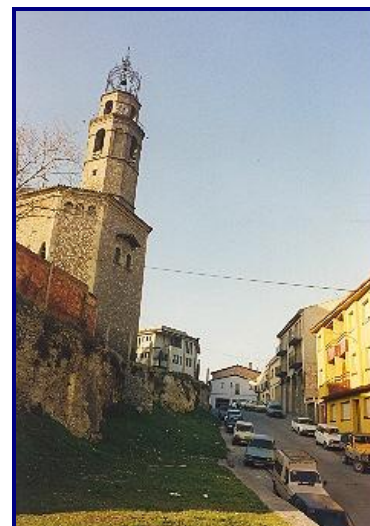
avui anomenada baixada de Bonet;

va travessar el pont de Sant Mamet,

i va seguir pel carrer de la Cavalleria.

Al final del carrer hi va trobar el jove que l'esperava,

i a poca distància hi havia el diable.

El jove li va dir que aquell dia

no podien celebrar-se les noces,

i que esperava que no tindria inconvenient en seguir-la

fins a una masia que ja estava preparada per als dos.

16

Maria va comprendre de seguida
que havia estat víctima d'un engany i s'hi va negar.
El jove va veure que no la podia convèncer,
I va dir ben enfadat:
- Mira, Maria, tinc tant desig que em segueixis,
que si no és de bon grat, serà per la força.

I va voler agafar-la pel braç,
però la Maria, lleugera com un gat, va fugir ben de pressa.
El jove va córrer darrera d'ella sense poder-la atrapar.

El diable no es va atrevir a tocar-la
perquè la Maria duia el Sant Escapulari.

I va voler enderrocar el pont de Sant Mamet
abans que el travessés la jove.
Però al donar la primera empenta,
va sonar al campanar de l'Església el toc de l'*Ave Maria*.

I al moment, el maligne esperit,
com si hagués estat ferit per un llamp,
es va enfonsar a les aigües del torrent,
i només va aconseguir torçar el pont
per on la Maria es va escapar.

Des d'aquest dia, el pont de Sant Mamet va quedar ben torçat.

PARAULA ACOMPLERTA

Prop de Manlleu hi ha dues masies molt conegudes:

Can Batlle i Can Bac de Roda.

Aquesta llegenda explica una història que va passar durant la Guerra de Succceió entre els propietaris de les dues masies.

A la carretera de Torelló hi havia la masia Batlle i el seu propietari era en Joan Pla.

En Joan Pla era partidari de Felip V.

A dos quilòmetres, al camí que va cap a Roda, hi ha la masia Bac. Allà hi vivia Bac de Roda.

En Bac era partidari de l'Arxiduc Carles d'Àustria.

Una nit molt freda del mes de desembre de 1706, Joan Pla i els seus soldats jugaven a cartes a la masia de Can Batlle.

Hi havia un vigilant a la finestra per si s'apropava algun espia. Tot estava en silenci, però es va sentir el cant d'un mussol. Els soldats eren molt valents quan s'enfrontaven a l'enemic, però van sentir el cant i es van espantar perquè sempre s'ha dit que si sentiu el cant d'un mussol significa que s'acosta una desgràcia.

En Pla no creia en aquestes supersticions i va dir:

- El mussol és una au inofensiva
que fa un gran servei a l'agricultura,
destruint molts ratolins i musaranyes.

I va manar que 4 homes armats amb fusells i punyals
sortissin a fer una ronda i anessin fins a La Cavalleria
per veure si hi havia moviments sospitosos.

Ja eren molt a prop de La Cavalleria i van sentir uns passos.

Sense dir res, els quatre homes varen baixar pel camí
sense fer soroll i es van amagar sota el marge.

De seguida van veure un home que s'acostava.

Anava embolicat amb una espessa flassada vermella,
el cap cobert amb una barretina, i amb les orelles ben tapades.

Era en *Bac de Roda*, que anava des de casa seva a La Cavalleria
per parlar d'assumptes de guerra.

Els amos de La Cavalleria eren del mateix bàndol
que en Bac de Roda.

-¡Aturi's! - va dir un dels homes que s'havia amagat,
i van apuntar amb els seus fusells a en Bac.

-¿Qui sou i on aneu? - van dir.

En Bac no els va dir qui era, i va contestar:

- Sóc veí de Roda que per assumptes particulars va a Manlleu.

- ¿I per a anar a Manlleu passeu per un camí tan solitari?

- Com que els soldats d'en Pla i els de La Cavalleria

sempre es disparen trets,

no volia trobar-me entre els dos focs.

Però aquestes explicacions no van satisfer prou als soldats d'en Pla, i van arrestar en Bac.

Quan van arribar a Can Batlle,

en Pla va reconèixer de seguida en Bac, però no va dir res.

Els seus soldats van dir:

- Hem trobat a aquest home i us el portem. Potser és un enemic.

- Entreu en aquest rebedor -, va dir en Pla.

En Bac va obeir i van entrar tots dos a la saleta.

- Per fi, Bac, heu caigut en les meves mans!

Fa temps que ens tenim jurada la guerra a mort,

i ara la vostra vida és meva-, va dir en Pla.

- Ja que la meva vida us pertany,

no tractaré de defensar-la: la guerra és un joc,

i un o altre ha de perdre.

Avui m'ha tocat a mi.

¡Lloat sigui Déu! Podeu matar-me – va contestar en Bac.

En Pla va quedar sorprès de la sang freda que tenia en Bac.
I va dir: - Jo no faré tal cosa: això seria un assassinat.
Jo només mataré o moriré en el camp de batalla.
Així, doncs, quedeu lliure!.

Dues gruixudes llàgrimes, plenes d'agraïment,
van rodar per les galtes de Bac.
-Potser, va dir en Bac, mai podré mostrar el meu
reconeixement,
però us dono paraula d'honor que ni la vostra família
ni la vostra casa, ni els vostres bestiar, ni els vostres camps,
seran atacats per part dels que defensem a l'Arxiduc.
Si això passés, jo interposaré la vida que em regaleu,
entre les vostres coses i els que vulguin tocar-les.
Jo seguiré defensant el meu partit,
i vós seguireu defensant el vostre.

Enmig del combat renyirem com cavallers,
però fora d'ell, recordarem que som dos pagesos
que ens encomanem a Déu
demanant una mateixa cosa: que ploqui,
o que s'emporti alguna tempesta que malmeti els sembrats.
- Gràcies, va replicar Pla, la mateixa promesa us faig:
tampoc sofriran les vostres pertinences,
i faré el que pugui per a evitar-ho.
I vos dos van complir la paraula amb lleialtat.
Van combatre tots dos en el seu bàndol
amb entusiasme i decisió,
però ni les seves famílies ni les seves masies
van patir cap agressió durant tota la guerra.

NINGÚ ES MOR

El que explicarem ara és rigorosament històric:
només hem canviat els noms de les persones.

En Marcel i la Teresa feia dotze anys que estaven casats,
però ni abans ni després havien sentit cap mena d'estimació
l'un per l'altra.

Era un matrimoni de conveniència.

En Marcel era fill d'una família de camperols força rics,
que s'estimen de debò les seves terres i la casa pairal,
i que el seu origen es perd en la nit dels temps.

La família d'en Marcel, a causa de malalties, de collites
dolentes i d'un litigi desgraciat,
s'havia vist obligat a contreure diversos deutes,
i havia demanat múltiples hipoteques.

Amb els rendiments de la terra no entenia prou per pagar
els interessos als creditors,
i els pares d'en Marcel, per salvar el patrimoni,
Van decidir casar el seu fill amb una noia
que tingués una bona dot.

En aquells temps no mancaven dones amb bona dot,
i una d'elles era la Teresa, una jove de trenta anys.
No era atractiva, ni de bon tros, però això no era el pitjor,
la Teresa tenia un geni arrogant i insuportable,
segons murmuraven els que havien tractat a la seva família.

Diu el refrany que l'amor tot ho pot,
però l'experiència ensenya que els diners encara poden més,
i en Marcel no va trigar molt en ser l'espòs de la Teresa.

Tot just estaven a la lluna de mel,
que la Teresa ja s'havia mostrat insolent, irritant i descarada,
tirant en cara contínuament als seus sogres
que sense la seva dot,
ells haurien estat els últims hereus d'aquella antiga casa.

Seria llarg d'explicar les contínues discussions d'aquella
desgraciada família.

No se sap si per les baralles, o perquè havia de passar,
que els sogres no van trigar a morir-se.

La seva mort no va dur la pau a la família,
i pel súmmum de desgràcies,

Déu no va concedir fills al matrimoni
d'en Marcel i de la Teresa,

Si n'haguessin tingut, potser haurien portat pau
entre el mal avingut matrimoni.

En Marcel ja havia esgotat tots els mitjans
per a imposar-se a la seva dona,
sense cap resultat, i se li va acudir una idea diabòlica
per a desfer-se d'aquella càrrega que per a ell era insuportable.
Des d'aquell moment es va tornar extremadament amable amb
la seva dona,
i condescendent en els seus capritxos, és a dir,
s'havia convertit en un veritable esclau d'una gran senyora.

I va arribar el dia de la vigília d'una de les fires que celebra la
ciutat de Vic.

- Benvolguda esposa, va dir en Marcel a la Teresa,
si no manes el contrari, demà aniré a la fira,
que diuen que serà molt concorreguda
i voldria que m'acompanyessis per si s'ha de comprar
alguna cosa per a la casa.

- Sí, hi vindré, va contestar la Teresa,
que he de comprar-me un vestit de temporada.

L'endemà al matí, en Marcel va tenir arreglada la mula
amb la seva còmode butaca perquè cavalqués en ella la Teresa,
i en Marcel feia de mosso de peu.

Van arribar a Vic,
i allà es va fer i es va comprar tal com va ordenar la Teresa.

Quan es començava a fer fosc,
els dos esposos van sortir de la ciutat per tornar a casa seva.
No va passar res d'estrany durant el camí.
Quan van arribar al pont de Manlleu ja era completament fosc,
I en Marcel va donar una terrible empenta a la seva esposa
que la va fer caure a daltabaix.

El seu pla quedava executat.

I llavors en Marcel, fingint una gran desesperació,
va entrar a la vila i va demanar socors,
dient que la mula havia tirat d'un salt
a la seva benvolguda esposa de dalt del pont al riu.
En un moment es van reunir l'Alcalde, el Secretari,
l'Agutzil i diversos veïns,
i acompanyats d'en Marcel, es van dirigir al lloc del succés.

Van buscar sota les aigües a la pobra Teresa
i quan ja van veure que no la trobarien
van tornar tots al cap el pont i quan estaven a sota,
van sentir una veu apagada que deia:
- Sóc aquí...

Era la Teresa, que havia quedat penjada a la pilastra
del primer arc del pont
i només tenia uns cops i unes esgarrinxades.

La van baixar amb molta cura i l'Alcalde li va preguntar què havia passat.

La Teresa va contestar que el seu marit li havia clavat una forta empenta.

No cal dit que tothom va quedar molt sorprès i l'Alcalde va fer detenir en Marcel.

Tots van anar cap a l'Ajuntament

I la Teresa i en Marcel van explicar les seves discussions de família.

Ja se sap com s'arreglaven certs assumptes en pobles de pocs veïns, com era Manlleu aleshores.

L'alcalde va ben renyar a la Teresa per la manera de comportar-se amb el seu marit,

I ella, convençuda de les seves faltes, va saber perdonar i va prometre esmenar-se, i ho va complir.

Després l'alcalde va avisar seriosament al marit, en Marcel, pel que havia fet, i li va fer comprendre la dura pena que se li hauria d'aplicar seguint la llei.

L'Alcalde no el va denunciar

i li va recordar que *ningú es mor fins que Déu vol*.

